

aan verlengde beperkte rust. De opmerkingen van den schrijver over openluchtbehandeling, klimaat, voeding, extra voeding en speciale dieetvoorschriften („tot in het belachelijke doorgevoerd”) leggen getuigenis af van groote ervaring, bezadigdheid en „common sense”, die in alle opzichten aangenaam aandoen. Het boekje is dan ook zeer bruikbaar voor hen, voor wie het geschreven werd.

DE BLOEME.

H. HOFF en P. SCHILDER, *Die Lagereflexe des Menschen. Klinische Untersuchungen über Haltungs- und Stellreflexe und verwandte Phänomene.* JULIUS SPRINGER, 1927. Prijs 12 Mark.

De titel van het boek is eenigszins misleidend. In werkelijkheid vormen de „Haltungs- und Stellreflexe,” behalve wat het experimenteele gedeelte betreft, slechts een klein onderdeel van deze studie, terwijl de „verwandte Phänomene” zeer uitvoerig worden behandeld. Op zich zelf was dit wel te verwachten. De tonische hals- en labyrinthreflexen, maar vooral de werkelijke oprichtreflexen, waaronder door MAGNUS die reflexen werden samengevat, welke bij dieren den kop en het lichaam weder in den normalen stand terugbrengen, wanneer deze door een of andere oorzaak een abnormalen stand hebben verkregen, zijn klinisch nog te weinig onderzocht om nu reeds voor een bezonken bespreking in aanmerking te komen. Nu zou dit feit op zich zelf geen bezwaar zijn, indien de schrijvers deze „verwandte Phänomene”, waarbij vooral de z.g. „induzierte Tonusveränderungen” van GOLDSTEIN een groote rol spelen, niet tot de oprichtreflexen rekenden en hierdoor de oorspronkelijke definitie van MAGNUS niet geheel verloren ging. Vandaar dat dit boek, ook voor iemand, welke het behandelde onderwerp beheerscht, toch moeilijk te lezen is. Beter ware het geweest, indien de schrijvers eenvoudig over verschillende tonische reflexen hadden gesproken, welke men in de kliniek kan waarnemen, zonder hieraan den naam van tonische houdings- en oprichtreflexen te verbinden. Dit wordt direct duidelijk, indien men aan het slot van het boek de zeer praktische tabel opslaat, waarin de verschillende reacties, welke in het boek worden beschreven, kort worden samengevat. Dit alles neemt echter niet weg, dat diegene, welke het boek nauwkeurig doorleest, voor zijn moeite ruimschoots wordt beloond. In het experimenteele gedeelte wordt een zeer goed overzicht gegeven van de tonische hals-, labyrinth- en oprichtreflexen en van hetgeen over de reflexbanen tot nu toe bekend is. Ook het hoofdstuk over deze reflexen bij jonge kinderen (SCHALTENBRAND) is zeer duidelijk geschreven. In het overige klinische gedeelte vindt men naast een groote reeks van zeer nauwkeurige waarnemingen bij verschillende aandoeningen van het centrale zenuwstelsel, welke door de schrijvers zelf verricht werden, een uitgebreid overzicht van de literatuur over dit onderwerp. Dat de verklaringen van de waargenomen verschijnselen dikwijls zeer speculatief zijn, ligt wel grootendeels hieraan, dat onze kennis over de physiologie van het centrale zenuwstelsel nog zoo gebrekkig is.

A. DE KLEYN.